БЛИЗЬКИЙ СХІД 17.04.2025 | Руслан Сулейманов

Новий розрахунок Путіна

Росія переглядає свою сирійську політику. Нові правителі в Дамаску раптово виявилися зацікавлені в гарних відносинах з Кремлем.

Якщо слухати Росію, то вона вже близько десяти років бореться з тероризмом у Сирії. Військова операція в арабській республіці розпочалася 2015 року й коштувала Кремлю приблизно $2,5 млн на день. Під час цієї операції, за даними журналістських розслідувань, загинули щонайменше 534 російські солдати. Однак повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році стало поворотним моментом і в сирійській політиці Росії: відтоді Москва намагається поступово зменшувати свою військову присутність у цьому регіоні. Попри це, спочатку здавалося, що ситуація стабілізувалася і диктатор Башар Асад зміг утримати владу. Він і далі контролював значну частину країни, а в травні 2023 року його знову (після 12 років виключення) прийняли до Ліги арабських держав.

Весь цей час Кремль дедалі більше зміщував акценти з участі в бойових діях на політичне посередництво. Москва неодноразово закликала президента Башара Асада почати переговори з озброєною сирійською опозицією і дійти згоди з президентом Туреччини Реджепом Таїпом Ердоганом. Всупереч поширеній гіпотезі, що Асад був лише маріонеткою Путіна, він мав власні пріоритети. Наприклад, вимагав повного виведення турецьких військ із сирійської території як передумови для діалогу з Анкарою. Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров пізніше розкритикував таку поведінку: «Незважаючи на наші наполегливі рекомендації та нашу активну підтримку, попередній уряд виявився неспроможним розпочати справжній політичний процес».

Режим Асада впав неймовірно швидко, як картковий будиночок, і навіть сирійські збройні сили майже не чинили

Асадова надмірна самовпевненість його й занапастила. Наприкінці 2024 року його режим неймовірно швидко, як картковий будиночок, впав, і навіть сирійські збройні сили майже не чинили опору. Президент Путін тоді був зациклений на Україні, тож цього разу не зміг допомогти колезі-

опору

диктатору, як десять років тому. Врешті Росія надала Асаду притулок, але перестала наголошувати на його легітимності. (Ще 2021 року Кремль вітав його з сумнівною перемогою на фіктивних виборах, де його нібито підтримали 95 відсотків.) Цей випадок з Асадом дуже відрізняється від втечі у 2014 році проросійського українського президента Віктора Януковича, чию легітимність Росія підкреслювала й після його повалення.

Захоплення влади забороненою в Росії терористичною організацією «Хаят Тахрір аш-Шам» (ХТШ) Кремль фактично ніяк не прокоментував. Ще у 2015 році Москва активно лобіювала внесення ХТШ до списку терористів ООН. Саме знищення цього угруповання і пов'язаних з ним бойовиків вважалося одним із головних пріоритетів тодішньої сирійської політики Росії. Але тепер російська влада уникає відкритої критики. У державних ЗМІ термін «терористи» майже непомітно поступився місцем нейтральному формулюванню «озброєна опозиція». Такий цинічний прагматизм можна пояснити необхідністю зберегти після зміни влади дві військові бази в Сирії: морську в Тартусі й авіаційну під Латакією. Ці об'єкти мають для Москви стратегічне значення. Розташування на Середземному морі, дуже близько до кількох країн НАТО, робить їх особливо цінними геополітично. Також вони функціонують як логістичні хаби для перекидання військ і озброєнь до Африки, яка дедалі важливіша для безпекової та економічної політики Росії.

Втіленню намірів Москви в життя сприяє те, що нові сирійські правителі, на подив багатьох західних оглядачів, теж зацікавлені в покращенні відносин із Росією. Вже під час наступу 2024 року було помітно, що бойовики ХТШ свідомо оминають російські військові бази в Сирії, хоча мали можливість до них дістатися. Натомість повстанці, зайшовши 8 грудня до Дамаска, цілеспрямовано атакували посольство Ірану, другого давнього союзника повваленого режиму. Російське посольство не постраждало. Наприкінці січня російська делегація на чолі із заступником міністра закордонних справ Михайлом Богдановим здійснила перший візит до постасадівської Сирії.

Ще один мотив ХТШ – прагнення виключення зі списку терористичних

Тепер очевидно, що Москва і нові правителі в Дамаску мають спільні інтереси, хоча спочатку взагалі не йшлося про якісь конкретні результати. Всього через два тижні

організацій Ради Безпеки ООН

Володимир Путін поговорив телефоном із головою ХТШ і самопроголошеним президентом Сирії Ахмедом аш-Шараа. Після розмови сирійський лідер наголосив, що відносини між Москвою і Дамаском мають «стратегічний характер». Росія потрібна йому передусім із геополітичних міркувань. На його погляд, присутність російських військ на заході Сирії створює противагу турецьким підрозділам на півночі, американським військовим на сході та ізраїльським силам на півдні. Ще один мотив ХТШ – прагнення виключення зі списку терористичних організацій Ради Безпеки ООН. Росія, як відомо, має там право вето й може відігравати ключову роль. Оглядачі вважають, що у зв'язку з цим угруповання може змінити свою назву або структуру.

Москва тим часом буде продовжувати обережний діалог із новим сирійським урядом і вичікувати: час покаже, наскільки стабільна його влада. Це видно з поведінки Росії під час недавньої ескалації на заході Сирії, де живе релігійна меншина – алавіти, до якої належить і Башар Асад. Кремль зайняв демонстративно нейтральну позицію і лише висловив «занепокоєння». На відміну від нього, інституції Європейського союзу, наприклад, висловили чіткіші звинувачення в тому, що «проасадівські елементи» напали на війська перехідного уряду, що призвело до загибелі сотень мирних жителів. Головний предмет суперечок – сам Башар Асад. Згідно з витоками з преси, новий сирійський уряд вимагає повернення його з притулку в Москві, а разом із ним – активів на суму $2 млрд, які, подейкують, Асад забрав із собою. Але Москва навряд чи виконає ці вимоги. У найкращому разі вона може запропонувати Дамаску харчові продукти або мінімальну військову допомогу. І того, і іншого буде небагато через її зосередженість на Україні. При цьому не можна сказати, що президент Путін у програші, адже в його руках доля людини, якій Росія роками надавала політичну й військову підтримку.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Руслан Сулейманов

Каїр

Руслан Сулейманов (Ruslan Suleymanov) – російський сходознавець і журналіст. До лютого 2022 року він був старшим близькосхідним кореспондентом інформаційної агенції ТАРС у Каїрі. Звільнився з агенції на знак протесту проти російського вторгнення в Україну.

-